

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΟΥ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

[13 Ιουνίου -
5 Αυγούστου 1901]

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΣΧΟΛΙΑ
ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗΣ
ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΟΥ ΤΑΞΙΔΙ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

[13 Ιουνίου - 5 Αυγούστου 1901]

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΣΧΟΛΙΑ
ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

ΠΟΛΥΤΙΜΟΙ
ΛΙΘΟΙ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως, άνευ γραπτής άδειας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Λογοτεχνικά δοκίμια

Σειρά: Πολύτιμοι λίθοι

Διευθυντής σειράς: Χάρης Βλαβιανός

Κ.Π. Καβάφης, *Το πρώτο μου ταξίδι στην Ελλάδα*

[13 Ιουνίου - 5 Αυγούστου 1901]

Μετάφραση-σχόλια: Χάρης Βλαβιανός

Υπεύθυνη έκδοσης: Σταύρη Ιωαννίδου

Επιμέλεια, διόρθωση: Βασιλική Αντωνάκη

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Η φωτογραφία εξωφύλλου και τα αρχαιακά τεκμήρια τα οποία παρουσιάζονται στις σελίδες 18, 46, 88, 101, 107, 117, 126 αποτελούν ευγενική παραχώρηση του Αρχείου Καβάφη του Ιδρύματος Ωνάση

©2016-2018 Αρχείο Καβάφη, Ίδρυμα Ωνάση.

Τα αρχαιακά τεκμήρια τα οποία παρουσιάζονται στις σελίδες 29, 44, 72

προέρχονται από το Αρχείο του ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ© 2024

Copyright© για τη μετάφραση Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2024

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Ιούλιος 2024

ΚΕΤ Ζ537 ΚΕΠ 450/24

ISBN 978-618-07-0834-9

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),

570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Περιεχόμενα

Σημείωμα του μεταφραστή

9

Το πρώτο μου ταξίδι στην Ελλάδα

[13 Ιουνίου - 5 Αυγούστου 1901]

13

Δύο κείμενα για τα Ελγίνεια Μάρμαρα

127

Σημείωμα του μεταφραστή

Το χειρόγραφο ημερολόγιο του Κ.Π. Καβάφη από το πρώτο ταξίδι του στην Ελλάδα (13 Ιουνίου - 5 Αυγούστου 1901) είναι γραμμένο στα αγγλικά, σε 31 φύλλα διαφορετικών μεγεθών, και συγκεκριμένα σε επιστολόχαρτα της Khedivial Mail Steamship Company, του Grand Hôtel d'Angleterre της Αθήνας, των Grand Hôtel του Φαλήρου και της Πάτρας, καθώς και του Αυστριακού Λούντ (Österreichischer Lloyd). Αποτελείται από καθημερινές καταχωρίσεις του Καβάφη, στις οποίες περιγράφονται το ταξίδι με πλοίο από και προς την Αλεξάνδρεια, οι εντυπώσεις του από διάφορα μέρη της Αθήνας και της Πάτρας, καθώς και η γνωριμία του με σημαντικές προσωπικότητες

της πρωτεύουσας, όπως ο Γρηγόριος Ξενόπουλος και ο Ιωάννης Πολέμης, ο Γεώργιος Τσοκόπουλος και ο Γεώργιος Ιακωβίδης.* Τον Καβάφη συνόδευε στο ταξίδι αυτό ο αδελφός του Αλέξανδρος.

Για τη μετάφραση του ημερολογίου στα ελληνικά, βασίστηκα αρχικά στο αγγλικό κείμενο, όπως αναπαράγεται στη δίγλωσση έκδοση *Κ.Π. Καβάφης. Άπαντα τα πεζά* (παρουσίαση, σχόλια Γεώργιος Α. Παπουτσάκης, εκδόσεις Μέρμηγκα, 1963). Στη συνέχεια έγινε, φυσικά, αντιπαραβολή με το ψηφιοποιημένο χειρόγραφο, το οποίο απόκειται στο Αρχείο Καβάφη.

Στη μετάφραση διατήρησα τη στίξη του Καβάφη, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο σημειώνει σε κάθε εγγραφή τη μέρα, την ώρα και τον τόπο. Σεβόμενος το πρωτότυπο, διατήρησα επίσης τις γλωσσικές επιλογές του σε ό,τι

* Βλ. Αρχείο Καβάφη, Ίδρυμα Ωνάση, τεκμήριο GR-OF CA CA-SF02-S02-F24-0001 (1650), DOI: 10.26256/ca-sf02-s02-f24-001.

αφορά τα ονόματα δρόμων, πλατειών και κτιρίων, όπως και τις κατά τόπους συντομογραφίες (όταν, για παράδειγμα, η οδός Ερμού και η οδός Αιόλου αναφέρονται ως «Rue d'Éole» και «Rue d'Hermès» και η πλατεία Συντάγματος εμφανίζεται ως «Π. του Συντ.» και «plateia tou Syntagmatos»), χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αναδεικνύουν το εξωποιητικό γλωσσικό ιδίωμα του Καβάφη, ενδεικτικό ενός τόπου και μιας εποχής.

Το ημερολόγιο περιλαμβάνει επίσης πρόχειρη κάτοψη του κέντρου της Πάτρας (καταχώριση 31ης Ιουλίου), σχεδιασμένη από τον ίδιο τον Καβάφη, όπου τα ονόματα των οδών αναγράφονται στα ελληνικά.

Η παρούσα έκδοση συνοδεύεται από εκτενή σχολιασμό και φωτογραφικό υλικό το οποίο μας παραχώρησε το Αρχείο Καβάφη του Ιδρύματος Ωνάση και το Ελληνικό Λογοτεχνικό Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ-ΜΙΕΤ). Οι φωτογραφίες αυτές φωτίζουν ανοίξεις, ή και άγνωστες, σ' εμάς σήμερα πλευρές της Αθήνας και μας

μεταφέρουν μια άμεση αίσθηση της πόλης που αντίκριζε πρώτη φορά ο Καβάφης.

Θεώρησα σκόπιμο να συμπεριλάβω στην παρούσα έκδοση και τα δύο κείμενα του Καβάφη για τα μάρμαρα του Παρθενώνα («Τὰ Ἐλγίνεια Μάρμαρα» και «Νεώτερα περὶ τῶν Ἐλγινείων Μαρμάρων»), καθώς το θέμα παραμένει επίκαιρο, όπως άλλωστε και η ίδια η άποψή του ότι, αν «ἔχωμεν τὰς ὠραίας αὐτὰς ἀρχαιότητας ἐδῶ εἴμπορεῖ ὁ λαός μας νὰ πηγαίνη νὰ τὰς θαυμάζη ὅποτε θέλει», ἀντὶ νὰ παραμένουν «εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τῆς Εὐρώπης!».

X. B.

Το πρώτο μου ταξίδι στην Ελλάδα
[13 Ιουνίου - 5 Αυγούστου 1901]

«El Kahira», πλησιάζοντας την Κρήτη
13 Ιουνίου 1901 (Πέμπτη)

Αυτό προορίζεται να είναι ένα ημερολόγιο συμβάντων, όχι εντυπώσεων ή ιδεών. Μπορεί ωστόσο να συμβεί το αντίστροφο· είναι στη φύση των ημερολογίων να καταλήγουν εντελώς αντίθετα απ' ό,τι αναμέναμε ή επιθυμούσαμε.

Εχθές στις 5 μ.μ. αναχώρησα από την Αλεξάνδρεια με το ατμόπλοιο «El Kahira» της εταιρείας Khedivial. Ο Αλέξανδρος¹ αναχώ-

¹ Για τον Αλέξανδρο Καβάφη, διαβάζουμε στο Αρχείο Καβάφη: «Ο Αλέξανδρος Καβάφης (1856-1905), αδελφός του Κ.Π. Καβάφη, ήταν το πέμπτο παιδί της οικογένειας. Εργαζόταν στην εταιρεία Thomas Cook & Son στο Πορτ Σάιντ και στην Αλεξάνδρεια. Παντρεύτηκε τη Θεελξιόπη Θεοδώρου (1902),

ρησε επίσης. Κατά το μεσημέρι ήμουν αδιάθετος, αργότερα ένιωσα λίγο καλύτερα, και ύστερα από λίγες ώρες στο πλοίο πολύ καλύτερα.

Το «El Kahira» είναι εξαιρετικό πλοίο. Οι καμπίνες μας είναι πρώτης τάξεως. Ο Μιλάνι και ο Φιτένι ήρθαν να αποχαιρετήσουν τον Αλέξανδρο· ο Ζαναρίνι² ήρθε για μένα.

Είχαμε κάποια προβλήματα με τις υγειονομικές διατυπώσεις. Δεν μας επέτρεπαν να επιβιβάστούμε στο πλοίο αν δεν περνούσαμε πρώτα από την Υγειονομική Υπηρεσία Λιμένος, για να δηλώσουμε αν προερχόμασταν από περιοχές που είχαν πληγεί από πανώλη ή όχι. Επιστρέψαμε λοιπόν στο Τελωνείο και πήγαμε σ' αυτή την Υγειονομική Υπηρεσία, όπου μας χορήγη-

με την οποία απέκτησε μία κόρη, την Ελένη Αγγελική Λουκία. Ασθένησε από τυφοειδή πυρετό ενώ βρισκόταν με την οικογένειά του στην Αθήνα, όπου πέθανε και τάφηκε».

² Georges Zanarini Pasha (1863-1956): φίλος του Καβάφη και γραμματέας της Ναυτικής Υγειονομικής Υπηρεσίας της Αιγύπτου.

σαν αμέσως τις άδειες, χωρίς καν να μας ρωτήσουν για την «προέλευσή» μας!

Αν και η ώρα του απόπλου είχε οριστεί για τις 4, το πλοίο αναχώρησε στις 5 μ.μ.

Στο πλοίο συνάντησα έναν παλιό γνωστό. Τον Ξανθοπουλίδη. Είχα να τον δω οκτώ χρόνια. Εργάζεται στην Υγειονομική Υπηρεσία στο Σουέζ. Είναι παντρεμένος τώρα και έχει 3 παιδιά.

Ο Σθένελος Πατούνας είναι επίσης ανάμεσα στους επιβάτες.

Σήμερα σηκώθηκα στις 4.30 π.μ. Όχι επίτηδες, αλλά επειδή είχα ξυπνήσει πολύ νωρίτερα από το συνηθισμένο. Είδα την ανατολή του ηλίου, αλλά ο ορίζοντας ήταν λιγάκι συννεφιασμένος, και το θέαμα δεν ήταν τόσο ωραίο όσο το περίμενα.

Στις 11 π.μ., όπως πληροφορούμαι, θ' αντικρίσουμε τις ακτές της Κρήτης.

Δεν μπορούμε να δούμε την Κρήτη.

Φτάσαμε στη Δήλο.

Πάλι δεν μ' έπαιρνε ο ύπνος, και σηκώθηκα στις 4 π.μ. Στις 5 π.μ. η θάλασσα κάτω από τον ανατέλλοντα ήλιο παρουσίαζε ένα πολύ όμορφο θέαμα· επίσης πανέμορφα φαίνονταν και τα νησιά που ήταν διάσπαρτα στον ορίζοντα.

Αγκυροβολήσαμε στις 6.30 π.μ.

Εχθές το απόγευμα ο Πατούνας με σύστησε στη σύζυγο και στην κουνιάδα του. Η πρώτη ανήκει στην οικογένεια Ρούχου. Είναι η δεύτερη κόρη του Ρούχου. Μια πολύ ωραία κοπέλα. Έπαιξα ντόμινο το απόγευμα με τον Πατούνα και κέρδισα.

Η υγεία μου πηγαίνει καλύτερα.

Το χρώμα και το σχήμα της θάλασσας είναι υπέροχα —έντονα ελληνικά.—

Ανάμεσα στους επιβάτες είναι και κάποιος κος Χέλμης, καπνέμπορος από το Κάιρο. Ολί-

γον πομπώδης. Μου έκανε υπόκλιση όμως σήμερα, αν και δεν έχουμε συστηθεί, και φαίνεται ότι επιθυμεί να με γνωρίσει.

Η καραντίνα στη Δήλο θα διαρκέσει ευτυχώς μόνο 2 ημέρες. Θα αναχωρήσουμε την Κυριακή (16η) στις 6.30 π.μ. Αυτή η υπόθεση της απολύμανσης μου φαίνεται σαν φάρσα. Όπως και να 'χει, θα πρέπει να αποβιβαστούμε με τ' άπλυτά μας, για να απολυμανθούν.